

dat we kinderen een label geven groot is.

Een mogelijk alternatief zou kunnen zijn educatieve ervaringen tussen kinderen en leerkrachten in de kindercentra voor de verschillende leeftijdsgroepen met elkaar te verbinden. Het gaat hier om bijeenkomsten voor de uitwisseling van ideeën en verwachtingen, waar leerkrachten samen nadenken over wat zij onder het begrip 'kind' verstaan en hoe zij omgaan met onderwijs en opvoeding. In Barcelona is een mooi voorbeeld van een project dat vanuit dit principe werkt in een netwerk van kindercentra, scholen en andere publieke voorzieningen voor kinderen van 0 tot 18 jaar.

Een coördinatienetwerk

In de San Pedro buurt, santa Caterina en La Ribera/Gòtic, hebben kindercentra, scholen en voorzieningen een gezamenlijk project opgezet om de continuïteit en consistentie van de educatieve gemeenschap in zijn geheel te waarborgen. Dit coördinatienetwerk, dat in het schooljaar 2000-2001 is gestart, bestaat uit drie kindercentra voor 0- tot 3-jarigen, vier kindercentra voor 3- tot 6-jarigen, vier basisscholen en twee middelbare scholen. In dit netwerk is onderzoek gedaan en zijn activiteiten georganiseerd om onderwijs en opvang beter te coördineren met als doel de veranderingen die kinderen ervaren gedurende de overgang van het ene kindercentrum naar het andere of naar het onderwijs te minimaliseren. Zo zijn er gesprekken georganiseerd tussen kinderen, leerlingen, hun ouders en de leerkrachten. Deze dragen bij aan een soepele overgang. We realiseren ons immers dat elke verandering een gevoel van angst en onzekerheid met zich mee kan brengen. Bij kinderen, en bij hun ouders.

Wij geloven dat deze veranderlijke tijden juist de mogelijkheid zouden moeten bieden om aandacht te schenken aan het transitieproces van kinderen die de volgende stap zetten op de ladder van hun educatie.

Gemma Núñez Ponsa werkt als leerkracht voor kinderen van 3 tot en met 6 jaar in Barcelona (Spanje)

Het doel van een

Rita Aupaix bepleit de versoepeling van schoolovergangen in Franstalig België. Ze benadrukt dat zowel het organisatorische kader als de directie, blij moeten geven van grote kwaliteit om de pedagogische doelstellingen te bereiken.

DOOR: RITA AUPAIX - Talrijke onderzoeken komen tot dezelfde vaststelling: het welslagen van de leerlingen wordt bevorderd door hen een aaneengesloten leertijd aan te bieden, waarbij de breuken of moeilijke overgangen binnen en buiten de klas maximaal worden beperkt. Om die samenhang te bevorderen, is het onderwijs in Franstalig België (Fédération Wallonie-Bruxelles FWB) georganiseerd rond de voortdurende zorg voor continuïteit, zowel wat betreft het parcours van de leerlingen als de vorming van de leerkrachten.

De kleuterleid(st)ers en de onderwijzers in de basisschool krijgen een gelijkwaardige vorming, zonder dat de specifieke bijzonderheden van elk onderwijsniveau uit het oog worden verloren. In diezelfde logica zijn ook de schoolinspecties op ieder niveau toegespitst. De twee onderwijsniveaus hangen af van hetzelfde ministerie. Beide onderwijsvormen zijn volledig gratis: geen inschrijvingsgeld en geen kosten voor schoolmaterialen, die voor de kinderen beschikbaar zijn. Op het vlak van de schoolorganisatie zijn de twee onderwijsniveaus meestal gegroepeerd in één enkele locatie. Zo worden beide scholen geleid door eenzelfde directie van het ene of het andere niveau.

De wetteksten, die betrekking hebben op schoolsucces, onderlijnen de noodzaak van een structuur, waarin de samenhang en continuïteit van de schoolcycli verzekerd zijn. Zo'n cyclus is in de teksten gedefinieerd als 'een geheel van leerjaren waarin de leerling zijn/haar schooltijd doorloopt op een continue manier, op eigen ritme en zonder te blijven zitten'. Eveneens wordt verwezen naar de 'Socles' of de Richtlijn voor basiscompetenties, die alle scholen en schoolnetten gemeen hebben.

Om aan al die decretale eisen te voldoen, genieten de scholen alle vrijheid om hun opvoedingsbeleid vorm te geven. Inventiviteit is het toverwoord! De verwezenlijking van de wet-

telijke eisen vertaalt zich op het terrein in verschillende manieren van aanpak, zowel in hun concepten als in hun aanpak. Daarbij mogen we de efficiëntie niet vergeten, die de aangewende middelen wil optimaliseren om de vooropgestelde doelen te bereiken.

Zie hier enkele voorbeelden om de klassen te organiseren:

- Gemengde leeftijdsklassen:
De klas kan horizontaal (dezelfde leeftijd) of verticaal (verschillende leeftijden) georganiseerd zijn. In het laatste geval zijn meestal de eerste twee klassen van de basisschool samengebracht. Omwille van materiële en vooral institutionele redenen zijn de verticale groeperingen van kleuter- en lager/basisonderwijs eerder zeldzaam.
- Een leerkracht die meegroeit:
Daarbij gaat het om één enkele leerkracht, die zijn/haar leerlingen gedurende twee opeenvolgende schooljaren behoudt. We gebruiken daarvoor de uitdrukking dat hij 'meegroeit' met zijn klas. Deze praktijk blijft, om dezelfde redenen als hierboven, beperkt tot de eerste jaren/klassen van de basisschool.
- De schotten wegnemen:
Meerdere leerkrachten delen de verantwoordelijkheid voor een cyclus. De leerlingen worden gehegroepeerd, op regelmatige of tijdelijke wijze, waarbij rekening wordt gehouden met behoeften en projecten. In dit specifieke geval kunnen de hergroeperingen 'verticaal' zijn met gemengde leerlingen uit de kleuter- en basisklassen.

- Leerkrachten werken samen:
De leerkrachten van het basisonderwijs herverdelen hun onderwijsbevoegdheden. Die verdeling kan betrekking hebben op het vak (iemand voor wiskunde, iemand voor Frans...) of toegespitst zijn op de competentie (een leraar leidt een wetenschappelijke workshop op een multidisciplinaire manier door bijvoorbeeld wetenschappelijke teksten te schrijven).

evenwichtig curriculum

- De traditionele klas:

Een enkele leerkracht begeleidt een groep leerlingen van dezelfde leeftijd.

Hulpmiddelen

Daarbij gaat het vooral om middelen, die de leerkrachten van een bepaalde cyclus in overleg met de leerlingen hebben opgesteld, zoals kalenders, weerborden, persoonlijke voorstellingen/aanwezigheidslijsten en taaklijsten. De verschillende fasen van het leerproces staan gedocumenteerd op werkbladen, in schriften en mappen. Ook verzamelingen van gedichten, rijmpjes, teksten, liederen en een brievenbus met voorstellen vervolledigen een geheel dat we 'de pedagogische koffer/leerkit' noemen.

Deze hulpmiddelen, die de continuïteit moeten verzekeren, zijn bedoeld als ontwikkelingsmiddelen. Ze begeleiden de leerlingen tijdens hun passage in de klas of, nadat ze als basis voor nieuwe verworvenheden hun nut hebben bewezen, evolueren ze in functie van de leeftijd en de aangeleerde competenties van de kinderen.

De pedagogische ruimte

Zo moeten de leerkrachten hun leerlingen begeleiden bij het verwerven van de vaardigheden, zoals die in de Socles of De Richtlijn van het onderwijsministerie zijn vastgelegd. Door de organisatie van het kleuter- en basisonderwijs in cycli, onafhankelijk van de schoolorganisatie en de gebruikte middelen, gaat het vooral over de uitwerking van een stevige coherentie in de onderwijsaanpak en een gelijklopende werkwijze van de leerkrachten, die aldus een gemeenschappelijke pedagogische cultuur delen. Die eenstemmigheid in hun werkzaamheden vormt geprivilegieerde momenten om hierover na te denken.

Om de jonge kinderen een harmonische doortocht van kleuter- naar basisschool te verzekeren, zijn een efficiënte structuur en gemeenschappelijke middelen evenwel onvoldoende. De leerkrachten moeten het ook eens zijn over de didactische keuzes, die samen met de leerlingen gemaakt zijn over de te ontwikkelen leergewoonten. Zo kan deze moeilijke overgang, die als mogelijke 'breuk' in de leertijd

wordt gezien, worden verzacht. Het zou illusoir zijn te denken dat een verandering van structuren of het gebruik van gemeenschappelijke hulpmiddelen zomaar leidt naar een verandering van didactiek. Om een efficiënte didactische aanpak te bereiken, kan niets meer de actieve inzet van de leerkrachten vervangen.

Succesfactoren

Wezenlijk voor de goede afloop van een samenhangend pedagogisch continuüm is de doorslaggevende rol van het lerarenkorps en de schooldirectie. De reden daarvoor is dat elke verandering moet worden aanvaard door de personen, die daar in eerste instantie mee te maken hebben, namelijk de leerkrachten.

Het is deze gemeenschappelijke inzet, die beslist over processen zoals beleidskeuzes, besluitvorming, uitvoering en de noodzakelijke evaluaties van het gebruikte systeem. Om al die taken te coördineren en de beoogde doelstellingen te bereiken, is de rol van de schooldirectie alles beslissend. De directie is zowel ontwerper, schepper, hervormer, vernieuwer, nadenkende deelnemer, denker, zoeker, gids, piloot, bemiddelaar, beoordelaar en afwerker... of in één woord, de coach van zijn onderwijsploeg. Zijn 'leadership' is uiterst belangrijk in de doeltreffendheid en efficiëntie, waarop de gebruikers, die de leerlingen zijn, aanspraak mogen maken. Zich als team maximaal stabiel inzetten, gesteund en aangemoedigd door de schooldirectie, is dus een factor die de continuïteit van de leertijd ten gunste komt. Het is belangrijk eraan te herinneren dat al deze acties moeten verankerd zijn in een didactiek van competenties. Inderdaad is de visie op het leerproces, in termen van het verwerven van competenties, een didactiek die zich inschrijft in de noodzaak van een continu tijdsverloop, zowel wat de samenhang van de voorgestelde middelen betreft als de harmonisering van de onderwezen inhoud.

Tot slot

De wetgever heeft, door middel van verschillende decreten, gekozen voor een school die niet uitsluit maar wel integreert, een school

die democratisch wil zijn en waar alles gedaan wordt opdat iedere leerling zou slagen. Zo'n ambitieuze weddenschap voert ons terug naar het principe van opvoedbaarheid en naar de waarden, zoals die verdedigd zijn in het onderwijs van de Waals-Brusselse Federatie.

De jonge leerling is de grote begunstigde van deze permanente zorg om continuïteit. Inderdaad verwerft hij vanaf de kleuterklas competenties, die aangemoedigd en verrijkt worden gedurende de hele leerproces. Alles is gedaan opdat de leerling zich veilig zou voelen om al die competenties aan te leren: de didactiek is dezelfde in de ene als in de andere klas, de aangereikte onderwerpen zijn dat ook in een algehele ontwikkeling, dezelfde leerwijzen worden gebruikt en de voorhanden middelen worden complexer in het verloop van de tijd.

Op die manier doorloopt de leerling de leerproces op een harmonische wijze, op zijn/haar ritme en zonder een jaar te dubbelen. Het is op het einde van de 'cyclus 5/8' dat het kind beoordeeld wordt in overeenkomst met de eisen van de Socles of de Richtlijn voor de vaardigheden.

Rita Aupaix is docent inspecteur voor de Wallonië-Brussel Federatie in West Hainaut.

Een manier om continuïteit te versterken, of hoe een heel team in te schakelen door middel van de Externe Niet-Gecertificeerde Evaluaties (EENC).

De leerkrachten uit het basisonderwijs van kleuterklassen en lagere schoolklassen uit alle publieke en private schoolnetten nemen deel aan een verplichte en gezamenlijke opleidingsdag, die is georganiseerd door de inspectie. Tijdens deze dag verbeteren ze de toetsen, die voor de klassen P2 en P5 door de Stuurgroep zijn voorgesteld. De uitvoering bestaat uit drie fasen:

1. Het verbeteren van de toetsen in gemengde groepen.
2. Het identificeren van goed verworven competenties en van andere die niet of minder goed verworven werden, aangevuld met door de inspectie aangereikte denkpijlers.
3. Herneming door de schooldirecties, die indien gewenst bijgestaan worden door de pedagogen van hun netwerk, waarbij eenstemmigheid wordt nagestreefd/waar naar overeenkomsten wordt gezocht, opdat ze in hun aanpak hun prestaties zouden verbeteren.